

BG EIF 2008/01

*Интегрирана схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ
за реализиране на дейности, целящи внедряване в практиката на
„Общите основни принципи на политиката за интеграция на имигранти в ЕС”*

ПРОЕКТ BG EIF 2008/01-05.01

“ИМИГРАНТИ: ЗА ВСЕКИ ИМА ХЛЯБ ПОД СЛЪНЦЕТО”

Доклад

**относно отразяването на темата за имигрантите и процеса на
интеграция в медиите с резултатите от медийния анализ¹**

2009 година

---

¹ Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Европейския фонд за интеграция на граждани на трети страни, съфинансирана от ЕС. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от авторите и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на ЕС и Договарящия орган.

Докладът е изготвен в рамките на **проект BG EIF 2008/01-05.01 “Имигранти: За всеки има хляб под слънцето”**, изпълняван от „ИнтелДей Солушънс” АД и Асоциация за интеграция на бежанци и мигранти през периода м. август – м. декември 2009 г.

Проектът “Имигранти: За всеки има хляб под слънцето” цели изграждане на информирано положително отношение в българското общество към процесите на интеграция на имигрантите чрез активно привличане на журналистите като ключов фактор при формирането на общественото мнение. Проектът се финансира от Европейския фонд за интеграция на граждани на трети страни чрез Министерство на труда и социалната политика.

Представеният доклад се състои от две части:

1. Анализ на отразяването на теми, свързани с имигранти, имиграция и интеграция в българските медии за периода декември 2008 – ноември 2009 г.

Автори:

Невена Попова, *Старши PR Директор,*

Ивона Видинова, *Мениджър корпоративни комуникации,*

„ИнтелДей Солушънс” АД

2. Съпоставителен анализ между актуалните данни за имигрантите в публикувани доклади и статистически проучвания относно профила на имигрантите в България със стереотипния образ на имигрантите в България.

Автор: Маринела Радева

*Председател на Асоциация за интеграция
на бежанци и мигранти*

Информация за проект BG EIF 2008/01-05.01 “Имигранти: За всеки има хляб под слънцето” и текста на доклада са достъпни на интернет – страница:

http://www.airm-bg.org/EIF_project.htm

**АНАЛИЗ НА ОТРАЗЯВАНЕТО НА ТЕМИ, СВЪРЗАНИ С ИМИГРАНТИ, ИМИГРАЦИЯ И
ИНТЕГРАЦИЯ В БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ ЗА ПЕРИОДА
ДЕКЕМВРИ 2008 – НОЕМВРИ 2009 Г.**

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ:

Период (01 декември 2008 - 30 ноември 2009)

Брой мониториранни материали: 144

Мониториранни медии: (национални всекидневници, нац.седмичници и регионални вестници)

Бележка: Мониторингът включва всички материали, които съдържат следните ключови думи – имигрант*, имигранти, чужденци. Мониториранни са само материали, които пряко засягат темата Имиграция. Мониторингът включва и публикации, които касаят развитието на темата и в други държави, както и в ЕС.

* Под термина имигранти попадат не само граждани на трети страни, но и такива на държави-членки на ЕС.

Анализът показва, че няма журналисти, които трайно да отразяват темата, тъй като не съществува ресор Миграция, имигранти, емигранти и интеграция, а в зависимост от характера на събитието или новината, информацията се отразява съответно от социалния репортер, финансовия, отговарящия за вътрешна политика, общество или международния редактор.

АНАЛИЗ НА МЕДИЙНОТО ОТРАЗЯВАНЕ ПО ОБЩИ КОЛИЧЕСТВЕНИ И КАЧЕСТВЕНИ ПАРАМЕТРИ:

Мониторираните материали могат най-общо да бъдат класифицирани в две тематични групи – такива, отразяващи събития и информации, свързани с политиката

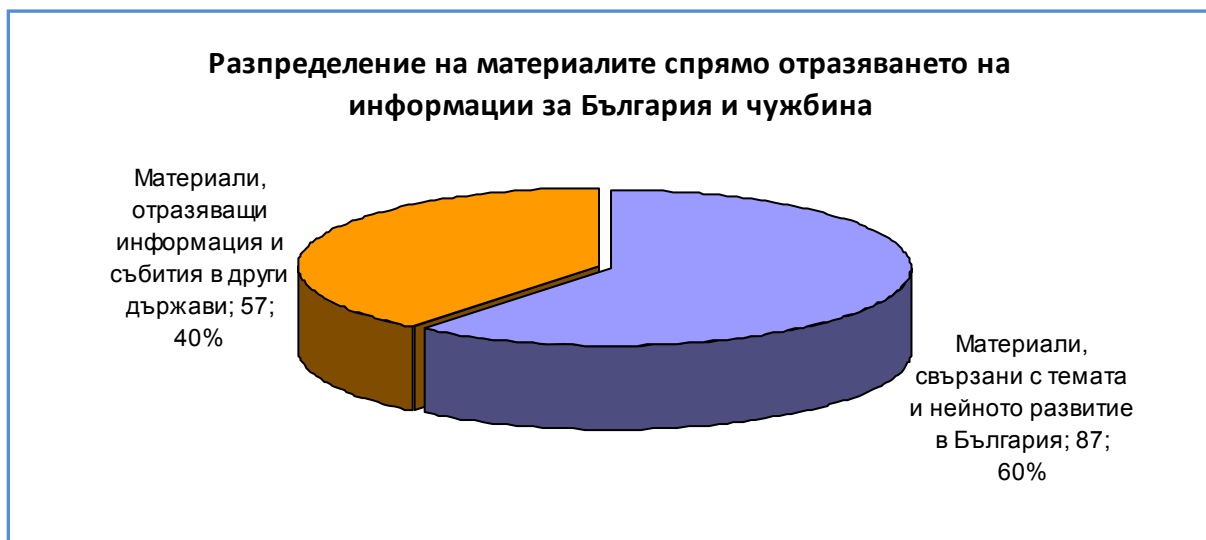

по отношение на имигрантите в страната, и такива свързани с чужбина. Разпределението им съответно е 60 към 40.

Тематичните подгрупи на материалите, свързани с отразяването на новини и събития от други държави могат да бъдат разпределени на следните основни подтематични групи:

- Нормативни инициативи на ЕС (синя карта, план за прием на имигранти срещу финансово стимулиране – 4000 евро годишно на имигрант, на доброволни начала за страни-членки на ЕС);
- Държавна политика на отделни държави по отношение на имигрантите
- Проблеми с имигранти в други държави
- Проблеми, свързани с демографската структура на ЕС и прогнози за прогресивно увеличаване на имигрантите мюсюлмани

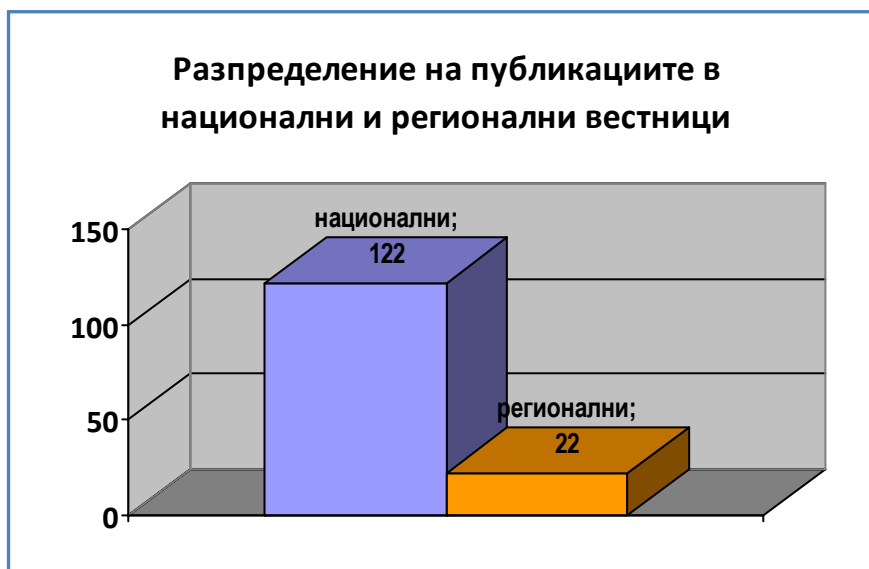
Материалите, отразяващи темата в България трудно могат да бъдат

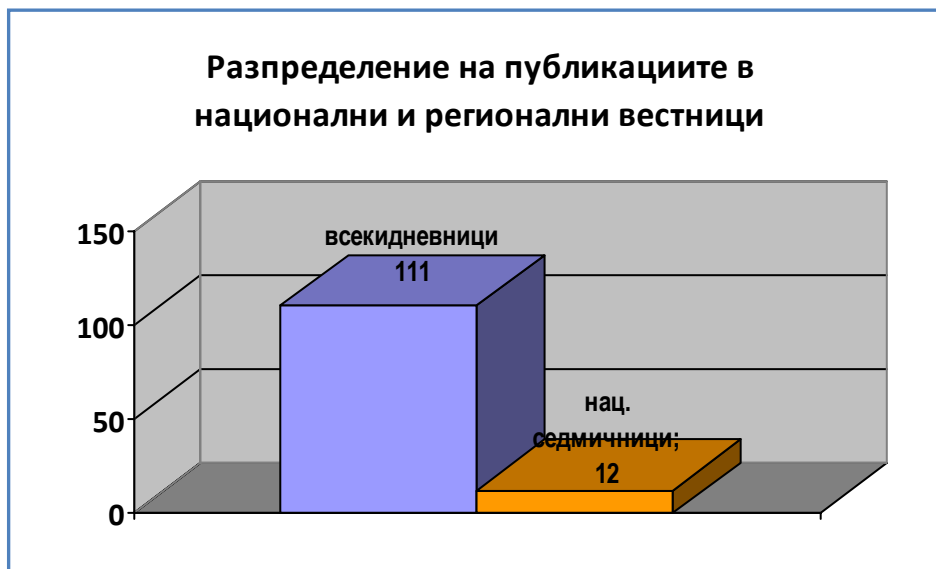
класифицирани в тематични подгрупи, поради тяхната изключителна хетерогенност. Едва през септември, октомври и ноември се появяват серия материали, отразяващи последователно конкретни теми, а именно данни, свързани с имиграцията и имигрантите в България, предоставени следствие на инициативи по проекти по линия на Европейския интеграционен фонд.

Като цяло прави впечатление, че темата е от маргиналните в дневния ред на печатните издания в страната. Изключение са публикациите, резултат от инициатива, разследване или коментар на журналист, без да има конкретен информационен повод. Над 90% са статиите, подготвени на основата на информация, разпространена от институции – НСИ, Дирекция „Миграция” на МВР, НПО, инициативи по проекти. Изключение в това отношение прави в.Атака, който следи темата с акцент върху заплахата от ислямизиране на Европа и загуба на работните места в страната от наплив на имигранти.

Националните печатни издания приоритетно пишат по темата в сравнение с регионални вестници. Характерно за регионалния печат е отразяването на събития и информации, имащи пряка връзка с региона, който покриват. Точно по тази причина, основно мониторираните новини в регионалния печат са следствие на кръгли маси и конференции, проведени по места. Разпределението на материали, публикувани в национални и регионални вестници е 122 към 22. Трябва да се отбележи, че само през последния мониториран месец – ноември, регионалните вестници публикуват половината от общия обем отразени материали в регионалната преса – 11 материала по темата. Подобно е съотношението при отразяването на темата Имигранти в националните всекидневници и седмичните печатни издания – 80:11.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА МАТЕРИАЛИТЕ ПО ЖАНР:

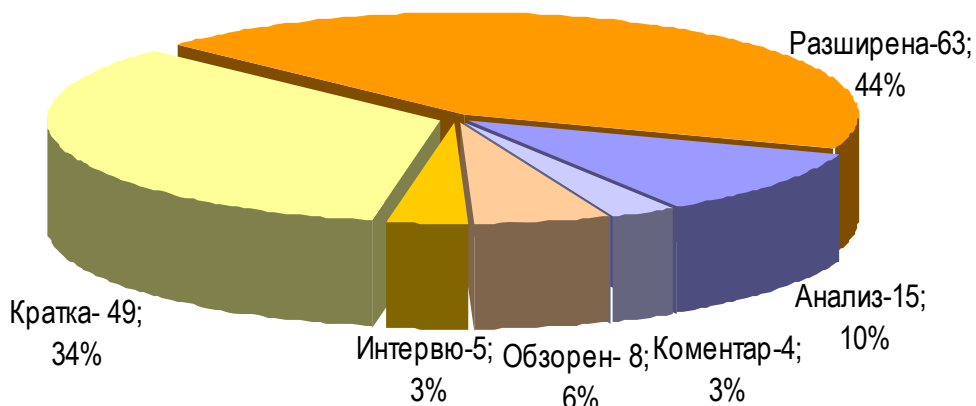
Разпределението на публикациите по жанр отчетливо показва механизмите на отразяване на темата Имигранти и миграция в българските медии. Въпреки, че преобладават разширените новини (44%), в които освен информацията по конкретен информационен повод, се предоставят и детайли, създаващи контекст на материала, не може да се пренебрегне високият брой на кратките новини, който формира над една трета от всички публикации по темата – 34%. Разширените и кратките новини общо представляват 78% от всички материали, мониторирани в настоящия анализ.

Същевременно тежките журналистически форми, каквито са анализът, обзорните материали, интервюто и коментарът са съответно с 10%, 6% и по 3%, като общият им дял от наблюдавания информационен масив, представлява сумарно 22%. Това показва, че едва 22% от разглежданите публикации са резултат от задълбочена журналистическа работа и изразена позиция по темата, а не следствие на хроники и информации, едноактно проследяващи дадена новина, която преминава през информационното пространство, без да се търси нейното развитие.

В тази връзка трябва да се отбележи, че основната част от анализите и коментарите, направени през разглеждания период, са на външни автори и експерти, а не на журналисти, оперативно отразяващи информационни поводи и събития.

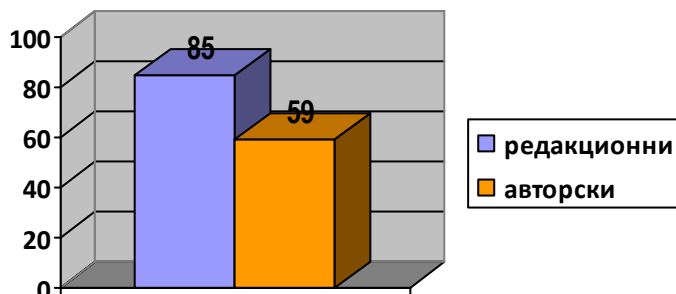

Разпределение на публикациите по жанр

Показателно е и разпределението на авторските към редакционните материали – 85:59, което показва, че традиционно се отразяват съобщения, подадени от институциите или от международния информационен обмен, а новините, резултат от репортерска работа, са по-малко.

Разпределение на материалите - авторски и редакционни

ТОН КЪМ ТЕМАТА НА МАТЕРИАЛА В ПУБЛИКАЦИИТЕ:

Прави впечатление, че преобладаващата част от материалите по темата са с неутрален тон, а именно 125 публикации. Материалите с отрицателен тон към тематичната подтема на статиите са 11, а тези с положително звучене 8. Това показва, че като цяло журналистите проявяват професионализъм при отразяване на темата, предвид факта, че 86% от материалите са новини, което предполага неутралното изказване и липсата на коментар. Обогреният тон на материалите е свързан основно с коментарните материали, анализите и обзорните материали. Като цяло, с изключение на журналистите от в.Атака, не се наблюдава тенденциозно отразяване на темата. Дори в случаите, в които заглавието на материала на пръв поглед изглежда

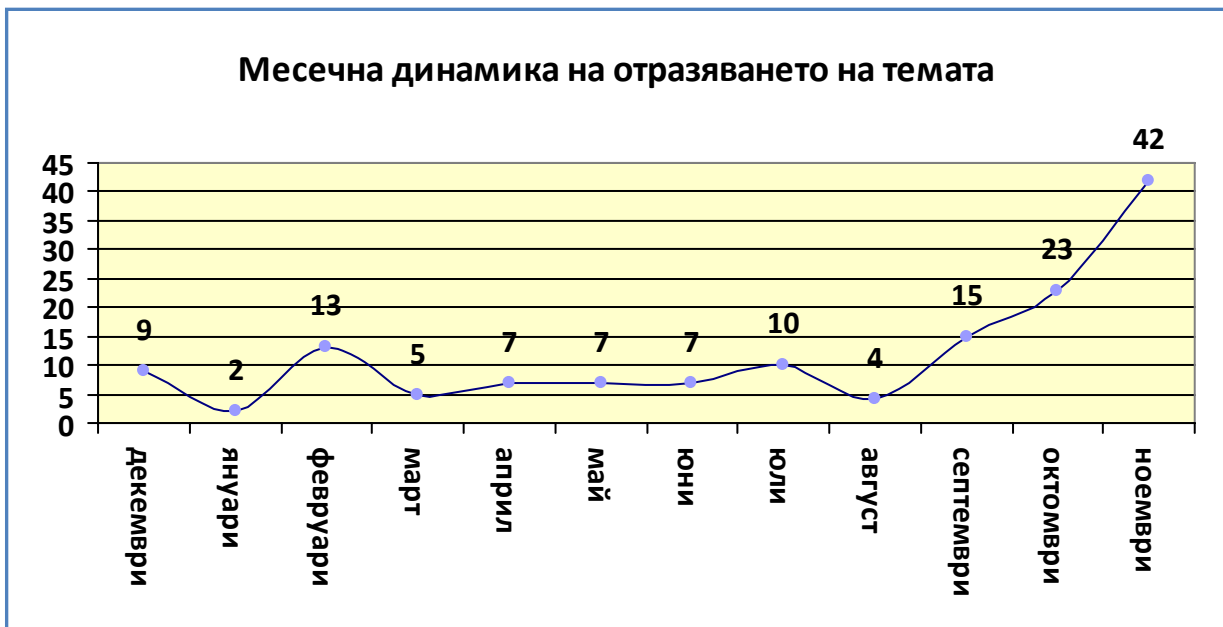

тенденциозно, поднасянето на информацията в тялото на новината, е обективно и балансирано, а провокативните заглавия могат да се обяснят по-скоро със стремежа на редакторите за привличане на интерес към информацията, отколкото с негативно отношение към темата.

ДИНАМИКА НА ОТРАЗЯВАНЕТО НА ТЕМАТА ПО МЕСЕЦИ:

Средноаритметичният брой на мониторираните материали на месец е 12. Не се наблюдава устойчивост при отразяването на темата. Единствено в периода март-юли има плавна динамика, докато в периода септември-ноември рязко скача броят на материалите, информиращи по темата, което в голяма степен се дължи на

стартиращите проекти по линия на Европейския интеграционен фонд.

Ниският брой на статиите през януари и август може да се обясни със спецификата на първия месец от годината, когато тепърва се планират събития и летния сезон на отпуските, когато институциите също, както в началото на годината не произвеждат новини от подобен характер.

За първи път от началото на разглеждания период през декември миналата година, през септември, октомври и ноември се наблюдава устойчиво повишаване на материалите, отразяващи темата, което е индикатор за две ситуации:

1. Темата Имигранти основно се отразява на базата на събития и информации, т.е следствие на конкретен информационен повод и много рядко по инициатива на редакциите.

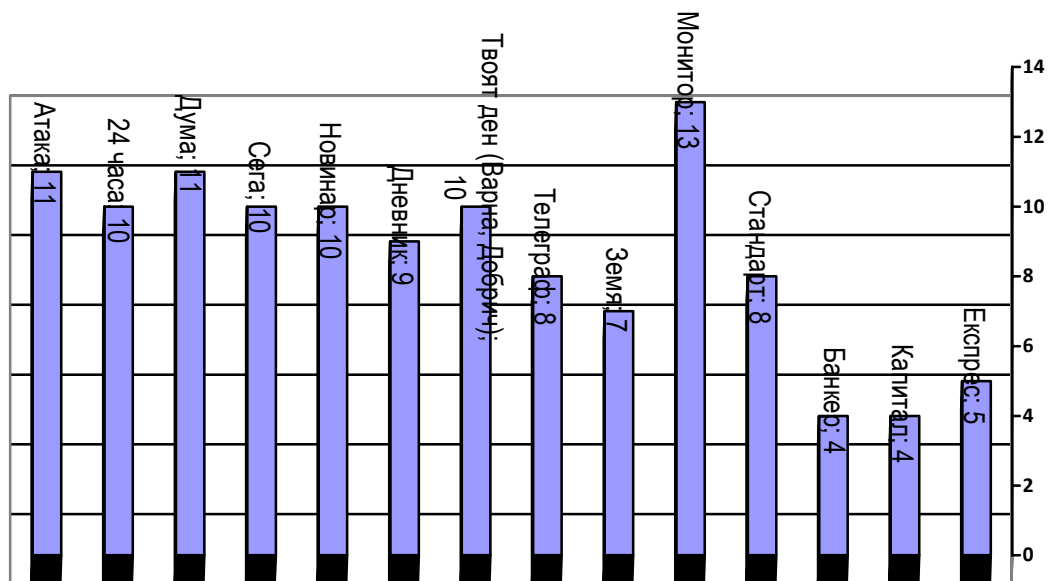

2. Трайното присъствие на темата в медиите и нейното качествено отразяване е обект на трайна политика и регулярно представяне на различни аспекти, свързани с проблемите и въпросите на миграцията, които предстои да бъдат поставени за обсъждане и публичен дебат в контекста на световна икономическа криза и отрицателен демографски прираст не само в България, но и в Европа.

ВЕСТНИЦИ С НАЙ - ВИСОК БРОЙ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА:

В рамките на настоящия анализ бяха мониторирани 13 национални всекидневника – 24 часа, Труд, Сега, Стандарт, Монитор, Телеграф, Експрес, Класа, Дневник, Земя, Атака, Новинар и Дума; 4 национални седмичника – Банкер, Капитал, Политика и Седмичен труд, както и 7 регионални издания – Компас (Бургас), Черноморски фар (Бургас), Твоят ден (Варна и Добрич), Твоят ден (Бургас и Ямбол), в. Струма, новини за югозападна България, Марица (Пловдив), Фактор (Бургас).

Вестници с най-висок бр. публикации по темата

ДЕКЕМВРИ 2008 – 9 МАТЕРИАЛА

През месеца публикациите могат условно да бъдат разделени на три типа – представящи информация по темата от международния информационен обмен – (международно изследване показва, че канадците имат най-дружелюбно отношение в света към имигрантите), коментари по темата и такива, свързани с предаването на Би Ти Ви „Новите българи”, представящо съдбите на новите заселници в България, предимно от Западна Европа – 4 материала.

Докато в първата и третата група материалите попадат предимно в жанра кратка новина и не са подписани от автори, т.е. редакционни материали, препредаващи вече разпространена от агенциите информация, то втората група се откроява с позицията на авторите и по-дълбинно разглеждане на темата:

ЯНУАРИ 2009 – 2 МАТЕРИАЛА

През първия месец на годината са селектирани само 2 материала, отразяващи темата имигранти – и двата засягат ситуацията в други държави – Великобритания и Германия. Ниският брой на материали по темата, би могла да се дължи на липсата на информация от български институции и организации, в резултат на които, най-често се пише по темата.

ФЕВРУАРИ 2009 – 13 МАТЕРИАЛА

През месеца прави впечатление отразяването на три теми.

Първата е приетата от Европарламента директива, касаеща нелегалните имигранти в страните-членки на ЕС – „Оспорваният документ предвижда санкции, в това число и глоби, за наемащите работници с нерегламентирани документи. В опит да засили борбата с нелегалната имиграция Еврокомисията поиска в текста да бъдат записани и по-дълготрайни санкции като невъзможност за участие в търгове за обществени поръчки, отказ от достъп до финансиране от европейски фондове и различни видове държавни помощи и субсидии в срок за пет години.” Темата е отразена от Дневник, 24 часа, Сега и Банкер

Две издания отразяват провежданата политика на Великобритания по отношение на привличане на висококвалифицирани имигранти.

В. Атака отразява темата в няколко публикации с акцент върху необходимостта от привличане на българи емигранти на фона на задълбочаващата се демографска криза и неблагоприятната структура на населението, която се оформя в страната.

Може би един от малкото материали, които разглеждат темата за имигрантите от човешка гледна точка, през погледа на преживяванията на конкретна личност е интервюто, публикувано от в. Новинар **Туризмът доведе украинка в България.**

МАРТ 2009 – 5 МАТЕРИАЛА

През месеца Дума обръща внимание на темата с материала на Крум Лазаров, който е външен автор и председател на дружество Славяни, активист на БСП – акцентът е върху необходимостта от спешна стратегия за преодоляване на демографската криза и завръщането на български емигранти в страната.

Темата разглежда и Тихомир Тончев от 24 часа, като залага основно върху статистически данни, подадени от НСИ, сред които акцентът отново е върху демографската криза и отрицателните данни в това отношение.

АПРИЛ 2009 – 7 МАТЕРИАЛА

Въпреки неголемия брой материали по темата, месецът се откроява с 5 анализа, които разглеждат проблема в дълбочина, независимо от тезите, които отстояват.

Интерес представлява публикацията на в. „Сега“ с автор Светослав Абросимов – „Кризата: новото преселение на народите“. Основен акцент в нея е тезата, че световната икономическа криза принуждава имигрантите да се завръщат по родните места. Авторът посочва, че само година по-рано, западноевропейските държави не са си представяли, че ще се справят без чужда работна ръка, докато сега ситуацията е коренно променена. Материалът проследява посоките на традиционните мигрантски

вълни. Представени са различни статистически данни, включително и тенденции, касаещи българската миграция.

„Движението на чистия ум“, материал на Таня Обущарова от в. Капитал е друг поглед към темата. Още в началото авторката посочва, че в момента 200 милиона живеят и работят извън родината си. Кой са механизмите, които провокират миграционното движение проследява авторката в анализа и залага тезата, че докато в миналото подобни движения са обуславяни от бедност, болести и природни бедствия, съвременната миграция е повече от пренасяне на производителност и сила, а по-скоро „многосочна мобилност на таланти, интелектуални способности и умения“ и добавя: „Днес хората избират да живеят в държава, различна от своята, заради по-доброто заплащане, по-добрите възможности за развитие, по-добрите условия на живот“.

През месеца в един материал се разглеждат мерките, предложения от норвежкия социален министър за ограничаване на социалната и икономическата тежест от имигрантите в страната в ситуация, в която всеки 10-ти е имигрант при население по-малко от 5 милиона.

И докато резюмираните материали по-горе, проследяват темата балансирано и без залитания, то авторката на в. Атака Магдалена Ташева, пише за имиграцията в Европа материал с продължение в два броя – „Ще сложат ли имигрантите край на европейската цивилизация“, продължаващ в следващия брой под заглавието „За да се съхрани „Крепостта Европа“ трябва да стане непревземаема“.

Във втората част Ташева посочва: „Опитът от последните 50 години показва, че азиатските и африканските малцинства не могат да бъдат интегрирани в европейското общество. Въпреки това идеологическите заклинания за „мултикултурно общество“ и „глобализацията“ парализираха държавите дотам, че те допуснаха изграждането на джихадитски мрежи на своя територия“. Въпреки поднесени реални факти, показващи серия от проблеми, свързани с имигрантите, авторката има своя развита теза, която налага безапелационно, а именно „Терористичните удари в Мадрид и Лондон са само последна фаза на този сблъсък, който застрашава да се превърне в дългосрочна расова и религиозна война с всички последици за културата, самобитността и благоденствието на европейците“.

В заключение, авторката посочва като пример тезата на британския журналист Пол Рейнолдс от Би Би Си, автор на сериен документален филм по темата, според когото „За да запази християнската си и културна идентичност, животът на имигранта в "Крепостта Европа" трябва да стане непривлекателен“.

Повечето страни в ЕС не допускат нелегалните имигранти до обучение, образование и социални придобивки. "В някои полицията проверява къщи и жилищни блокове за явки на нелегални. Бяха приети закони, които да държат нелегалните имигранти извън обществото. Заловените биват осъдени на затвор, или депортирани. Търси се нов баланс между правата на общностите и правото на обществото-домакин да запази своята кохезия и идентичност. Имигрантите се задължават да изучават езика на страната-домакин, а при получаване на гражданство полагат клетва за лоялност към новата си родина. Новата концепция за толерантността акцентира на толерантността на малцинството към мнозинството", подчертава Рейнолдс. Кога България ще хармонизира своите закони и политика с европейската?, пита Ташева в заключение.

МАЙ 2009 – 7 МАТЕРИАЛА

През месеца се оформят две тематични подгрупи – решението на ЕС за въвеждане на синя карта за имигрантите и европейски настроения срещу имиграцията в условията на световна финансова криза.

Прави впечатление публикацията на в. Дума – „Нежеланите търсачи на щастие“ с подзаглавие ” Все повече европейци настояват за ограничаване на миграцията в ЕС“. В статията се посочва, че:” Предвид факта, че миграцията е един от най-наболелите проблеми за Европа в условията на икономическа криза, британският вестник "Дейли мейл" публикува проучване за нагласите към ситуацията на Острова. Оказва се, че все повече британци искат ограничения на имиграцията. Седем от всеки десет анкетирани настояват за големи ограничения на имиграцията в страната им. Проучването на агенцията YouGov сочи, че само един на всеки 20 британци подкрепя сегашните рекордни нива на имиграцията, които увеличиха британското население средно с по 300 000 годишно през последните пет години. Новите данни показват, че имиграцията може да се превърне във важен предизборен въпрос и са предупреждение, че гласоподавателите могат да се обърнат към екстремистки партии,

ако основните политически сили не успеят да реагират на тяхната загриженост, коментира "Дейли мейл".

През месеца се откроява публикацията на Георги Готев в „Дума“ (журналист, бивш говорител на Пакта за стабилност, сега работи в Еурактив, Брюксел.) под заглавие „Крепостта Европа става непристъпна“. Дори само при бегъл поглед върху заглавието, възниква директна асоциация с продължението на статията на Магдалена Ташева от в. „Атака“ от предходния месец „За да се съхрани „Крепостта Европа“ трябва да стане непревземаема“. Но докато Ташева разглежда темата единствено като заплашителен проблем с чувовни размери, то Готев балансирано представя различни гледни точки към европейските нагласи по отношение на имиграцията.

Авторът залага и разглежда няколко тези в материала, като непрекъснато търси паралел между негативната и положителната конотация на фактите:

- „ Страхът от емигрантите е винаги основна тема в предизборните кампании в развитите европейски страни. През 2005 година страхът от "полския водопроводчик" торпилира Европейската конституция.“
- „Повечето източноевропейци допринасят за богатството на Белгия, като работят яко и си плащат данъците. И понеже са млади и здрави, не тежат на социалните служби. Децата им често са сред най-добрите ученици. Да имат да вземат тези, които твърдят, че българите и румънците не били умни.“
- „Но въпреки икономическите изгоди, страха от чужденците се експлоатира от популистки партии, които вероятно ще постигнат добри резултати на европейските избори в редица европейски страни. „
- „Впрочем, ЕС прие в понеделник директива, която позволява на чужденци от цял свят, не само от ЕС, да работят в Евросъюза, ако имат договор за работа, който им осигурява доход 1,5 пъти по-висок от средния за съответната страна. Това значи, че желаещите да работят в Белгия трябва да имат договори за месечни заплати от около 4500 евро. За висококвалифицирана работа такъв доход е нормален. **Европа иска да избира своите имигранти.**“
- „Тук, в Белгия, е неприлично да демонстрираш отношението си към други етноси, от малки децата са научени да не толерират расизма. Но имам приятели белгийци, които не крият от мен, че големият брой "магребинци" ги

плаши. Повечето арабски не работят и раждат много деца, и белгийските ми приятели се страхуват, че утре ще бъдат малцинство в собствената си страна.”

През месеца 3 издания проследяват информацията за решението на ЕС да се въведе синя карта за имигранти:

- 24 часа – ЕС пуска синя карта за имигранти
- Капитал – ЕС прие синята карта за имигранти
- Банкер – Мозъци от чужбина ще получават синя карта

В статиите се посочва, че картата ще се издава на висококвалифицирани имигранти от трети страни и ще дава право на легален престой и работа с валидност от 1 до 4 години. Картата ще гарантира на чужденеца равно заплащане с местните работници, еднакви условия за сключване и прекратяване на договора, отчисления за пенсия и социални вноски.

Като цяло, нормативната инициатива отчетливо търси баланса между защитата на социалните и трудови права на чужденците и защитата на работните места, предоставяйки право на легална работа на висококвалифицирани специалисти.

Успоредно с това „Новинар” съобщава в заглавие „Италия криминализира нелегалната имиграция”, като посочва, че „Според законопроекта влизането или пребиваването в Италия без разрешение ще се смята за престъпление, което ще се наказва с глоба от 5000 до 10 000 евро. Затвор от 3 години заплашва всеки, който осигури настаняване на нелегално пребиваващи хора, като им даде жилище под наем например.”

ЮНИ 2009 – 7 МАТЕРИАЛА

В. Атака продължава и през този месец да следи темата с акцент върху евро-изборите в Холандия и нагласите на местната общественост към евентуалното членство на Турция в ЕС и мюсюлманските имигранти. Това е и темата на публикацията „Холандия каза „не” на Турция в Евросъюза и мюсюлманските имигранти”. В статията става ясно, че „Ситуацията с ислямската имиграция обаче се превърна в кошмар за държавния бюджет и сигурността на гражданите, след като имигрантите многократно доказаха, че не желаят да се интегрират нито чрез местния език, нито чрез местните норми на поведение и се превърнаха в главна причина за

рязко повишената престъпност в страната. Гласуването на евроизборите в четвъртък показва, че на холандските данъкоплатци им е дотегнало да издържат безработната и многодетна мюсюлманска общност и други имигрантски семейства и разумно гласуваха в полза на националните си интереси." И в тази публикация антиимигрантските настроения се обясняват с две тези – заплаха от ислямизация на европейска държава и невъзможност на този тип имигранти успешно да се интегрират в страната. Тезата е подкрепена с резултатите от изборите за европейски парламент, според които **„Партия за Свободата, с лого "Не на ислямизацията!" спечели близо 17 % от гласовете на холандските граждани и по този начин се превърна в големият победител в Холандия на местните избори за Европейски парламент."**

Темата продължава на страниците на в. Атака с публикация на Магдалена Ташева – „Защо Брюксел крие от гражданите си собствения им вот?“, в която се констатира, че „Западноевропейците проведоха своя "европейски дебат" точно така, както и ние. И в резултат от него националистите от холандската Партия на свободата (с 15%) и британската Партия на независимостта (с 18%) станаха втора сила в своите страни. Спечелиха с програми за запазване на социалната държава и прекратяване на ислямизацията на Европа." Авторката акцентира и върху твърдението, че „европейците настояват веднага да спре ислямизацията на Европа, като се прекрати имиграцията от Азия и Африка, а на Турция бъде отказано членство в ЕС. Аргументите за това са чисто демографски. Тук няма никакво значение дали Анкара ще изпълни или не т.нар. критерии за членство."

Съвсем различна е интерпретацията на същата ситуация, разгледана от Мила Попова на страниците на „Дневник“ в статия под заглавие **„Екстремистите в подем, но не предизвикаха бум"**.

Поднесените факти не се различават от представените в предходния материал – „Австрия отново ще има представители от антиимигрантска партия, а общо крайнодесните в страната взеха 18%. Датчаните и финландците също изпращат по двама депутати, които не харесват имигрантите". Същевременно журналистката обяснява ситуацията с коментар на социолозите, според които възходът на крайнодесните е свързан с последиците от финансовата криза и усещането за безпомощност сред европейските граждани. Авторката акцентира върху „Някои анализатори обаче коментират, че въпреки добрия резултат този възход не е

постоянен, а цикличен. В сочените за най-крайни преди години Полша, Белгия и Франция радикалните партии сега на практика загубиха част от електората си или дори целия, както в Полша. Причината до голяма степен е изземането на риториката им от страна на традиционните партии - президентът на Франция Никола Саркози е не малко остър към имигрантите, отколкото националистът Жан-Мари льо Пен.”

В. Атака публикува интервю с Елена Събева, наблюдател на вота за Европарламент в Холандия под заглавието „Неграмотни турци с наши паспорти масово атакуваха изборните бюра”. В интервюто Събева обяснява ситуацията така „От друга страна, въпреки усилията на холандската държава, тези имигранти и до ден днешен не са се интегрирали към местните норми на поведение, като част от тях дори не говорят местния език. Заедно с това престъпността в страната се повиши. При едни такива условия, много от холандците са силно разтревожени за бъдещето на страната си и предполагам, че на тези избори са погледнали на национализма като спасение на влошаващото се положение в страна им.”

ЮЛИ 2009 – 10 МАТЕРИАЛА

През месеца в три от публикациите основна тематична подгрупа е увеличаването на нелегалната имиграция към България. Данните са представени от дирекция „Миграция” на МВР. Акцент в статиите е информацията, че в последните години от източник на миграция, България се превръща в дестинация на нелегална имиграция. Темата е отразена от Банкер, Телеграф и Земя.

През месеца „Монитор” съобщава в заглавие „Пишат нов закон за деца на имигранти”. От публикацията става ясно, че по време на обществена дискусия на тема „Предизвикателства в зачитането на новите различия в обществото – бежанци и мигранти”, неправителствената организация предлага инициирането на законодателна промяна в областта на обучението на децата на имигранти, респективно на тяхната интеграция.

„Всеки трети имигрант не работи” съобщава Соня Спасова от Труд. От статията става ясно, че също толкова са чужденците, които са наети на трудов договор, а всеки четвърти има собствен бизнес. Данните са от проучване на МБМД, направено по

поръчка на Комисията за защита от дискриминация. В материала се посочва още, че сред причините чужденците да си намират по-трудно работа у нас е езиковата бариера, както и непризнаването на дипломите им. Проучването показва и че отношението към имигрантите у нас е по-скоро добро, като се уточнява, че това важи за европейците, докато към арабите и турците се проявяват по-негативни реакции.

Сериозен интерес провокира материалът на Лили Войнова от Дневник „Българите не искат да живеят до роми и имигранти“. Основа на публикацията са данни от изследване, проведено от Отворено общество на тема **„Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България“**. В публикацията се посочва, че „Според експертите от „Отворено общество“ предразсъдъците могат да станат причина за дискриминационно отношение и социално изключване на определена група от обществото, затова трябва да има кампания за показване на лицата и традициите на новите малцинства, идващи в България.“

АВГУСТ 2009 – 4 МАТЕРИАЛА

„През 2050 г. всеки пети жител на ЕС – мюсюлманин“ пише в заглавие „Новинар“, уточнявайки, че „Заради високата раждаемост на имигрантите от мюсюлмански страни и ниската раждаемост на коренното население на европейските страни към средата на века делът на мюсюлманите в ЕС ще се увеличи от сегашните 5 процента на 20 на сто, уточнява изданието, като се позовава на доклад на американския Институт за миграционна политика.“

През месеца интерес представлява публикацията на в. Политика **„Европейските градове искат нова политика“**. В материала се посочва, че „Представителите на около 130 големи градове в Европа призоваха институциите на Европейския съюз да дадат право на местните власти по-голямо право на глас в дебата за имиграцията и да признаят икономическите ползи от нея. Тъй като влиянието на имиграционната политика на ЕС и на националните правителства се усеща най-силно в градските райони, местните власти трябва да имат по-ясно определена роля като партньори в изработването и прилагането на тези стратегии, се посочва в меморандум на организацията Eurocities, която обединява 130 европейски града.“

СЕПТЕМВРИ 2009 – 15 МАТЕРИАЛА

През месеца в. Сега и Труд отделят място на информацията за плановете на ЕС да увеличи приема на имигранти от трети страни на доброволни начала, срещу което ще се отпусне материално стимулиране.

Същевременно седмичникът Капитал информира, че „Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) започна работа по проект, който ще улесни трудовата интеграция на имигрантите. Той ще помогне на България да въведе директивата „Синя карта“, която дава възможност на висококвалифицирани специалисти от трети страни да работят при облекчени условия в страните от ЕС.“

Организирането на публичен дебат в рамките на кръгла маса на тема „Диалог за стратегическо партньорство в интеграцията на имигрантите“ във Варна е отразено от регионалния Твоят ден, Новините днес и от всекидневниците Дума и Монитор. Инициативата се организира по проект, финансиран от ЕС, съобщават печатните издания.

Впечатление прави и публикацията на Експрес „Руснаци препоръчват да се живее в България“, от която става ясно, че множество руски интернет-сайтове за съвети за емиграция агитират, че България е най-подходяща за трайна емиграция поради културни и исторически специфики.

Най-ярко по темата пише „Стандарт“ в анализа **„България става депо за имигранти“** – „Как ще се отрази имигрантският бум на трудовите пазари в България и ЕС? Ще се превърне ли България от традиционно изпращаща страна в привлекателна дестинация за външните мигранти, или ще играе ролята на междинно депо за гурбетчии, следващи маршрута юг-север? Как се адаптират у нас новите имигранти?“, пита изданието и уточнява, че отговорите на тези въпроси търсят социолози и икономисти от УНСС, които от две години изучават стратегиите и поведението на мигриращите в България под ръководството на проф. Кръстьо Петков. Вестникът съобщава, че „Новите имигрантски микрообщности в България имат значително по-широк и пъстър географски профил. Сред първите десет региона „доставчици“ са страни от ЕС (20,6% от имигрантите); следват Русия и бивши съветски републики - 17,1%; арабски и азиатски страни - с по 13,1 %; Западни Балкани - 8,3%. Турция е водеща в изпращане/връщане на заселници към България - 13,3% от общия

им брой. Тук данните от изследването се покриват с информацията на Международния миграционен обзор от 2008 г., който подрежда изпращащите страни в българската транснационална имиграция по следния начин: Турция, Македония, Великобритания, Русия.”

В заключение, вестникът уточнява, че според социолозите имигрантите в страната се адаптират по-лесно към местните общности, отколкото към работата на държавните и общинските институции – "Българите са толерантни към чужденците, но държавата не е готова да ги приеме - цивилизовано и с модерен имиграционен режим!" - това е посланието, което отправят изследователите към управляващите у нас и техните партньори от Брюксел.”

ОКТОМВРИ 2009 – 23 МАТЕРИАЛА

През месеца Експрес пише в заглавие „Бизнесът си иска гастарбайтерите” и уточнява „Изненадващо бизнесът отказа държавата да затръшне врата пред квалифицираните чуждестранни работници, за да остави работни места за българите. На последното заседание на тристранката предложението на социалния министър за ограничаване на достъпа до трудовия ни пазар на чужденци, беше отложено. Мярката бе предложена заради задълбочаващата се икономическа криза у нас и растящата безработица и трябваше да има временен характер.” Според Асоциацията на индустриалния капитал не бива всички имигранти да бъдат разглеждани под един знаменател, тъй като имаме нужда от квалифициран персонал, а средното професионално образование в момента не подготвя подобни кадри. В материала се информира още, че в момента в България работят не повече от 1500 чуждестранни работници.

През октомври печатните медии отразяват и данни представени по време на експертен форум „Предизвикателства пред процесите на интеграция и миграция”. Информацията е отразена от в.Политика, Телеграф и Експрес.

През октомври медиите отразяват и инициативи по проекти, финансирани от ЕС. Данни за имигрантите, предоставени на събитие във Варна по проект „Живеем заедно, трябва да се познаваме” отразяват 24 часа, Дума и регионалните Твоят ден (Варна и Добрич), Черноморски фар и Компас.

През месеца медиите обръщат внимание и на информация, предоставена от Български бежански съвет.

НОЕМВРИ 2009 – 42 МАТЕРИАЛА

Ноември се характеризира с най-висок брой публикации по темата за наблюдавания период – декември 2008 – ноември 2009. В основата на тази тенденция са информационни събития, осъществявани в рамките на проекти по линия на Европейския интеграционен фонд. Материалите, отразяващи дейности по проекти през месеца са 26. Останалата част от публикациите, отразяват различни аспекти на темата, свързани с вътрешната политика на държави членки на ЕС и в Швейцария.

Особено внимание медиите обръщат на данните, представени от Център за развитие на демокрацията за икономическия профил на имигрантите от трети страни в България. Информацията е отразена от вестниците Монитор, Експрес, Новинар, Дума, Телеграф, Сега и Стандарт.

През месеца се отразяват и инициативи, свързани с разкриването на информационни центрове за интеграция на имигранти в страната.

Особено активни са регионални вестници от Бургас и Варна, поради информационни събития, свързани с региона. Прави впечатление, че докато през останалото време на годината, регионалните вестници, почти не отразяват темата, то при наличие на конкретен информационен повод, делът на публикациите в регионалната преса, се увеличава рязко. Това още веднъж потвърждава спецификата на регионалната преса, отразяваща и акцентираща върху събития и информации, пряко рефлектиращи върху икономическия и социален живот, в конкретната териториална област.

ОБЩИ ИЗВОДИ ОТ АНАЛИЗА НА ОТРАЗЯВАНЕТО НА ТЕМИ, СВЪРЗАНИ С ИМИГРАНТИ, ИМИГРАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ В БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ ЗА ПЕРИОДА М. ДЕКЕМВРИ 2008 Г. – М. НОЕМВРИ 2009 Г.

1. Анализът показва, че няма журналисти, които трайно да отразяват темата, тъй като не съществува ресор Миграция, имигранти, емигранти и интеграция, а в зависимост от характера на събитието или новината, информацията се отразява съответно от социалния репортер, финансовия, отговарящия за вътрешна политика, общество или международния редактор.
2. Мониторираните материали могат най-общо да бъдат класифицирани в две тематични групи – такива, отразяващи събития и информации, свързани с политиката по отношение на имигрантите в страната, и такива свързани с чужбина. Разпределението им съответно е приблизително 60 към 40.
3. Като цяло прави впечатление, че темата е от маргиналните в дневния ред на печатните издания в страната. Изключение са публикациите, резултат от инициатива, разследване или коментар на журналист, без да има конкретен информационен повод.
4. Над 90% са статиите, подготвени на основата на информация, разпространена от институции – НСИ, Дирекция „Миграция“ на МВР, НПО, инициативи по проекти. Изключение в това отношение прави в.Атака, който следи темата с акцент върху заплахата от ислямизиране на Европа и загуба на работните места в страната от наплив на имигранти.
5. Разпределението на публикациите по жанр отчетливо показва механизмите на отразяване на темата Имигранти и миграция в българските медии. Въпреки, че преобладават разширените новини, в които освен информацията по конкретен информационен повод, се предоставят и детайли, създаващи контекст на материала, не може да се пренебрегне високият брой на кратките новини, който формира една трета от всички публикации по темата.

6. Показателно е и разпределението на авторските към редакционните материали – 43:59, което показва, че традиционно се отразяват съобщения, подадени от институциите или от международния информационен обмен, а новините, резултат от репортерска работа, са по-малко.
7. Едва 16% от разглежданите публикации са резултат от задълбочена журналистическа работа, а не следствие на хроники и информации, едноактно проследяващи дадена новина, която преминава през информационното пространство, без да се търси нейното развитие.
8. Прави впечатление, че преобладаващата част от материалите по темата са с неутрален тон, а именно 92 публикации. Материалите с отрицателен тон към тематичната подтема на статиите са 8, а тези с положително звучене 3. Това показва, че като цяло журналистите проявяват професионализъм при отразяване на темата, предвид факта, че 74% от материалите са новини, което предполага неутралното изказване и липсата на коментар.
9. Трайното присъствие на темата в медиите и нейното качествено отразяване е обект на трайна политика и регулярно представяне на различни аспекти, свързани с проблемите и въпросите на миграцията, които предстои да бъдат поставени за обсъждане и публичен дебат в контекста на световна икономическа криза и отрицателен демографски прираст не само в България, но и в Европа.

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ

МЕЖДУ АКТУАЛНИТЕ ДАННИ ЗА ИМИГРАНТИТЕ В ПУБЛИКУВАНИ ДОКЛАДИ И СТАТИСТИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ ОТНОСНО ПРОФИЛА НА ИМИГРАНТИТЕ В БЪЛГАРИЯ СЪС СТЕРЕОТИПНИЯ ОБРАЗ НА ИМИГРАНТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Анализът цели да бъде направена съпоставка между актуалните данни за имигрантите в публикувани доклади и статистически проучвания относно профила на имигрантите в България със стереотипния образ на имигрантите в страната.

За постигане на целите на анализа са проучени следните източници:

1. Текстовете на официални национални стратегически документи и програми, които имат отношение към имигрантите и тяхната интеграция в страната.
2. Публикувани доклади и статистически проучвания.
3. Нормативни актове.
4. Анализ на отразяването на теми, свързани с имигранти, имиграция и интеграция в българските медии за периода месец декември 2008 – месец ноември 2009 г.

За целите на проекта под термина „имигранти” ще разбираме граждани на трети страни. Съгласно Регламент (ЕО) № 862/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11.07.2007 г. относно статистиката на Общността за миграцията и международната закрила:

• **Гражданин на трета страна** е всяко лице, което не е гражданин на Европейския съюз по смисъла на чл.17 (1) от Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО).

• **Всяко лице, притежаващо гражданство на държава – членка**, е гражданин на Европейския съюз².

² Съгласно чл.17 (1) от Договора за създаване на ЕО

ВЪВЕДЕНИЕ

Правото всеки човек да напуска всяка страна, включително и своята, и да се връща в нея, е основно човешко право, залегнало във Всеобщата декларация за правата на човека.³

През последните 60 години, след приемането през 1948 г. на Всеобщата декларация за правата на човека, настъпиха значителни, глобални и необратими промени в миграционните процеси по света.

Темата за миграцията на хората, за баланса между свободното движение и защитата на националните интереси на отделните страни, се превръща в централна тема. С особена сила това важи за Европа. Всяко разширение на Европейския съюз води до увеличаване мобилността на мигрантите. Изследванията показват, че през 2006 г. 18.5 милиона граждани на трети страни живеят в държавите-членки на Европейския съюз, което представлява около 3.8 % от общото население (493 милиона)⁴.

- ✚ В някои страни, като Австрия, Франция и Швеция, основен мотив за имиграция е събирането на семействата, а в други, като Ирландия, Испания, Португалия и Обединеното кралство, голяма част от имиграцията е трудова.
- ✚ Най - многобройни групи граждани на трети страни в ЕС са с произход от Турция (2.3 милиона), Мароко (1.7 милиона), Албания (0.8 милиона) и Алжир (0.8 милиона). Най-големи групи турски граждани, живеят в Дания, Германия и Холандия. Големи групи граждани от бивши колонии живеят във Франция (алжирци), в Португалия (граждани на Кабо Верде), Испания (еквадорци) и др.⁵

Миграцията е феномен и явление, което не може да бъде поставено в рамка. Неговото изучаване, предвиждане на тенденциите и влиянието на миграционните процеси оказва огромно влияние върху политическия, икономическия, социален и културен живот на държавите на произход и на държавите, крайна дестинация.

³ Всеобща декларация за правата на човека – чл.13, т.2

⁴ Трети годишен доклад относно миграцията и интеграцията,
http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/immigration/docs/com_2007_512_en.pdf

⁵ Трети годишен доклад относно миграцията и интеграцията,
http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/immigration/docs/com_2007_512_en.pdf

Задълбоченото изучаване и познаване на миграционните потоци, на причините, които ги пораждат, различните форми и влиянието, което оказват върху обществения, икономически и социален живот, е от решаващо значение за формирането и изпълнението на политиката на ЕС в областта на миграцията и интеграцията, и на националните политики на държавите - членки.

Исторически проблемът за миграцията не е нов за България, но през последните 20 години придоби нови измерения, във връзка с настъпилите промени в България и процеса на присъединяване на страната ни към Европейския съюз.

Географското положение на България, предопределя и положението ѝ на страна, през която преминават миграционните потоци от Азия и Африка към Централна и Западна Европа. Влияние върху тези процеси оказват и промените в световен и регионален мащаб, свързани с:

- икономическата и култура глобализация в света;
- демократичните промени в България и присъединяването ѝ през 2007 г. като страна-членка на ЕС;
- динамичното икономическо развитие на българската икономика;
- слабото икономическо развитие и нестабилна политическа обстановка в страните на произход на мигрантите;
- развитието на технологиите, транспорта и комуникациите, което улеснява миграционните потоци.

През последните 20 години България постепенно преминава през следните етапи:

- от страна на произход на мигранти;
- през транзитна страна за миграционните потоци от Изток към Запад;
- към страна, крайна дестинация за миграция.

Финансовата криза и неблагоприятните промени в икономически план в целия свят оказват своето влияние и върху ситуацията в България, включително и по отношение на политиката за миграция и интеграция на граждани на трети страни. Нарасналият процент на безработица в края на 2009 г. в Република България (9,13

% по данни на МТСП) поставя въпроса, в каква степен и в кои сфери на икономическия живот следва да се насърчава балансирания прием и интеграция на чужденци в страната. Налице е необходимост от сериозна преоценка на приетата през 2008 г. Национална стратегия за миграция и интеграция и Плана за нейното изпълнение през 2010 г.

Един от най-актуалните и важни въпроси в миграционната политика е въпроса за мерките и политиките за интеграция на имигрантите в българското общество.

Първият Общ основен принцип на политиката за интеграция на имигрантите в Европейския съюз гласи: „ Интеграцията е динамичен, двупосочен процес, основан на взаимно приспособяване на имигрантите и гражданите на приемащата страна”⁶.

Интеграцията е процес на бавни, но непрекъснати действия, които целят имигрантите да станат равностойни членове на приемащото общество, както в икономически, така и в социален, културен и политически план.

Голяма част от проблемите на новопристигналите имигранти са идентични с тези на местното население, но има и един голям кръг от въпроси, които са специфични за имигрантите и които са свързани с техния правен статут, с достъпа им до трудова заетост, здравеопазване, образование, събиране със семейството, придобиване на гражданство и други.

Отношението на обществото към имигрантите, познанието за това какъв е техния етнически произход и националност, тяхната култура, какви са техните права и задължения в страната, са от изключително важно значение. Липсата на достатъчно информация и знания за това, са предпоставка за прояви на агресия, расизъм и ксенофобия.

---

⁶ Общи основни принципи на политиката за интеграция на имигрантите в Европейския съюз, приети от Съвета по правосъдие и вътрешни работи на ЕК на 19.11.2004 г.

Използвани термини при отразяване на проблемите за миграцията и интеграцията

Терминът **“миграция”** се използва в различен контекст. Трайната промяна на местоживеенето на хора от едно населено място в друго в границите на дадена страна характеризираме с понятието **„вътрешна миграция”**. Когато обаче говорим за промяна на местоживеенето на хора от една страна в друга се използва понятието **„външна миграция”**. Анализ на публикациите в някои френски и български вестници през 2006 г. показва, че в медиите термините **„...имиграция/имигрант** все по-отчетливо заместват **миграция/мигрант”**⁷. Тези промени в използваната лексика не са случайни, а са свързани с промени в европейската правна уредба и медийно пространство, в които широко се използват термините **„имиграция”, „имиграционна политика”, „имигрант”**.

През последните години все по-често, когато се говори за **интеграция на „имигранти в Европейския съюз”**, се има предвид **интеграцията на “граждани на трети страни”**. Чрез този термин се прави разлика между чужденците, които са граждани на държави-членки на Европейския съюз и чужденците, които не са граждани на ЕС.

Ситуацията в Република България е още по-сложна, тъй като в различни нормативни актове, стратегически документи и програми се използва различна терминология:

1. В нормативната уредба се използва термина **„чужденец”**, като в различни закони е дадено различно определение:

- Съгласно Закона за чужденците в Република България **„Чужденец** е всяко лице, което не е български гражданин”;

⁷ Попова, С. (2008): „Политиката на думите”, Доклад представен на международна научна конференция „Състояние и развитие на медиите след промените от 1989 г. в страните от Централна и Източна Европа”, София, 05-07.12.2008 г., <http://www.bg.mondediplo.com/spip.php?article389>

• Съгласно Закона за убежището и бежанците „**Чужденец** е всяко лице, което не е български гражданин или не е гражданин на друга държава - членка на Европейския съюз, на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария, както и лице, което не се разглежда като гражданин на нито една държава в съответствие с нейното законодателство”.

2. В Закона за чужденците в Република България са определени видовете пребиваване на чужденците в страната:

а) **краткосрочно** - със срок на пребиваване до 90 дни;

б) **дългосрочно**, което може да е:

• **продължително** – със срок на пребиваване до 1 година;

Преобладаващите основания за разрешаване на **продължително пребиваване със срок до 1 година**, съгласно Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ) са:

- ✓ трудова заетост с издадено разрешение от Агенцията по заетостта;
  - ✓ студенти, приети на редовно обучение;
  - ✓ лица, които осъществяват търговска дейност в страната;
  - ✓ лица, сключили брак с български гражданин или с постоянно пребиваващ в страната чужденец;
  - ✓ членове на семейства на чужденци, получили разрешение за продължително пребиваване;
  - ✓ чуждестранни специалисти, пребиваващи по силата на международни договори, по които Република България е страна.
- **постоянно пребиваване** – без ограничение във времето.

Основания за разрешаване на **постоянно пребиваване в страната**, съгласно ЗЧРБ са:

- ✓ сключен граждански брак с български гражданин;
- ✓ лица от българска народност;

- ✓ родени на територията на България и изгубили българското си гражданство;
- ✓ малолетни и непълнолетни деца на български граждани или на постоянно пребиваващи в страната чужденци, пребивавали законно без прекъсване на територията на страната през последните пет години.

В зависимост от предоставеното разрешение за пребиваване чужденците придобиват определени права и задължения в Република България. Тези права и задължения обаче, не са широко известни сред българските граждани, специалисти и медии, което е предпоставка за формиране на неточни и на моменти отрицателни нагласи.

Пример за това е правото на работа по трудово правоотношение на чужденци в България. Това е една от темите, с която често се спекулира и се използва от някои медии като заплахата от типа "чужденците отнемат работните места на българи", „заливат ни вълни от имигранти“ и други. Често се спестява информацията, че процедурата за издаване на разрешение за работа в страната е сложна, зависи от вида пребиваване, което има дадения чужденец и от състоянието на трудовия пазар:

- Чужденците с разрешено **краткосрочно** (до 90 дни от датата на влизането в страната) или **продължително пребиваване** (с разрешен срок до една година) на територията на Република България, могат да осъществяват дейност по трудово правоотношение само след получаване на разрешение от органите на Министерството на труда и социалната политика. Разрешението дава право на работа само при определен работодател и за определен срок.

- Разрешение за работа не се изисква за:

- ✓ граждани на друга държава - членка на Европейския съюз, или на друга държава - страна по Споразумението за Европейско икономическо пространство или на Конфедерация Швейцария;

- ✓ чужденци с разрешено постоянно пребиваване в Република България;

- ✓ лица, на които е предоставено право на убежище, статут на бежанец или хуманитарен статут;

- ✓ лица, за които това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна;

✓граждани на трети държави, които са членове на семейство на български граждани или на граждани на държава - членка на Европейския съюз, на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария.

Посочените по-горе категории чужди граждани имат равни права и задължения с българските граждани при регистрация в Бюрата по труда, наемане на работа, сключване на трудови договори, социално осигуряване.

Страхът и отрицателните нагласи, че „имигрантите ще вземат хляба на българите”, могат лесно за бъдат преодоленни чрез ясно и обективно представяне на информацията относно трудовата заетост на чужденци в страната (законодателство, актуални данни за издадени разрешения, лични истории на имигранти, които работят в България и други данни).

3. През 2008 г. Народното събрание на Република България прие **Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и членовете на техните семейства**. Най-важният момент в закона е разграничаването на правния режим на чужденците, граждани на държави-членки на Европейския съюз от чужденците, граждани на трети страни, чието пребиваване в страната се регламентира от Закона за чужденците в Република България. По смисъла на този закон гражданите на държави - членки на ЕС не са чужденци и спрямо тях не се прилага Закона за чужденците в Република България.

3. В европейското законодателство и политики постепенно терминът „чужденец” е заменен с термините „имигрант” и „гражданин на трета страна” (напр. Европейски фонд за интеграция на граждани на трети страни). Тези два термина все още не са въведени в българското законодателство, но се използват в редица стратегически документи и програми като:

- **Националната стратегия по миграция и интеграция 2008 – 2015 г.**⁸, в която „Под понятието „чужденци”, след влизането на България в ЕС, се разбират **граждани на трети страни**, т.е. на страни, които не са членки на ЕС, ЕИП, както и на Конфедерация Швейцария. Гражданите на ЕС, ЕИП и Конфедерация Швейцария не са чужденци по смисъла на българското законодателство” (виж стр.23 от стратегията).

⁸Достъпна на: <http://www.mlsp.government.bg/bg/docs/Strategia.doc>

• В Многогодишната програма (2007 – 2013)⁹ и Годишните програми 2007 и 2008 на Република България по Европейския интеграционен фонд се говори за интеграция на **имигранти** (граждани на трети страни) (виж стр.13 от Многогодишната програма).

4. В Закона за убежището и бежанците са регламентирани видовете закрила предоставяни на чужденци в Република България – **право на убежище, статут на бежанец, хуманитарен статут** и др.:

- Чужденците с предоставен „**статут на бежанец**” и лицата, на които е предоставено „**право на убежище**” имат равни права и задължения с българските граждани, с някои изключения предвидени в закона.

- Чужденците с предоставен „**хуманитарен статут**” имат равни права и задължения с чужденците с разрешено постоянно пребиваване в Република България.

Посочените нормативни актове и използваните различни термини, показват, че често за неспециалиста е трудно да прецени когато говорим за имигранти, за кои точно категории чужденци говорим. Разликите в статута на отделните групи чужденци не са добре познати на широката общественост, на експертите от различни държавни институции, неправителствени организации и представители на медиите.

Като пример бих искала да посоча публикация в пресата за „План за прием на имигранти срещу финансово стимулиране – 4000 евро годишно на имигрант, на доброволни начала за страни-членки на ЕС”. Всъщност планът на Европейския съюз касае програма за презаселване в държавите - членки на **лица, които са бежанци** в трети страни. Програмата е част от инициативите на ЕС за засилване на сътрудничеството и укрепване на солидарността с трети държави, за решаване на продължителни проблемни ситуации с бежанци на тяхна територия.

Неправилното и неточно използване на терминологията, е причина за насаждане на страх и предразсъдъци към бежанците и имигрантите в България.

В изследване на Отворено общество на тема „**Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България**”¹⁰ се посочва, че „...

⁹Достъпни на: <http://www.mlsp.government.bg/EIF/default.asp?pid=94>

¹⁰ Пампоров, А. (2009): „Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България”, София, Институт „Отворено общество”

предразсъдъците могат да станат причина за дискриминационно отношение или да бъдат използвани като основание за дискриминационно поведение”.

Много често, когато се пише и говори за чужденци, които са незаконно пребиваващи в страната или са заловени при нелегално пресичане на границата, в медиите се използват термините „бежанец” или „имигрант”, което поражда определен негативизъм към тези групи в българското общество, тъй като ги свързва с незаконни действия и заплахи.

В доклада „Политиката на думите”, представен през 2008 г. на международна научна конференция „Състояние и развитие на медиите след промените от 1989 г. в страните от Централна и Източна Европа” се прави следния извод „... **медиите могат да „подобряват” и да „влошават” думите.** Примерите, в които лексемата¹¹ „имиграция” е развивана към опасност, са множество – дива имиграция, безконтролна имиграция, нарастваща имиграция, имиграционно нашествие”¹². Именно поради това ролята на медиите, като фактор за промяна на обществените нагласи към бежанците и имигрантите е от голямо значение.

Използването на различни термини в нормативната уредба, в официални стратегически документи и планове, в изследвания и в медии поражда объркване и разлики при отразяване на дадено събитие, новина или при представяне на проблемите на различните групи в общественото пространство.

Точното значение на използваните термини е изключително важно, особено по отношение на събирането на информация за целевата група и планирането на мерки за интеграция.

В голяма част от проучените доклади и изследвания се подчертава, че един от сериозните проблеми в България са големите разлики относно броя на имигрантите в България. Основна причина е това, че няма единна класификация в страната относно групите мигранти, които се включват в термина „имигранти”.

В изследване на Българския хелзински комитет от 2006 г. на правата на

¹¹ Лексема - множество от думи, имащи едно и също основно значение, различаващи се само по род, число, падеж, граматическо време и др., Източник: Уикипедия

¹² Попова, С. (2008): „Политиката на думите” - доклад представен на международна научна конференция „Състояние и развитие на медиите след промените от 1989 г. в страните от Централна и Източна Европа”, София, 05-07.12.2008 г., достъпен на <http://www.bg.mondediplo.com/spip.php?article389>

мигрантите в България¹³ е посочена следната констатация „Наблюдава се объркване по отношение на класификацията на мигрантите в различни категории, което затруднява десагрегирането на данните и води до погрешни изчисления и заключения.“

Въпросът за различните термини, тяхното значение и правилното им използване, е от ключова важност при разработването на политиките и мерките за интеграция на имигрантите в България.

Брой на чужденците в Република България – митове и реалност

Анализът на различни източници на информация показва, че съществува недостиг на актуална и достъпна информация относно броя на различните категории чужденци в Република България. Най-често медиите, изследователите и различните организации използват информация публикувана в различни официални доклади на български институции (МТСП, Агенция по заетостта, Национален статистически институт и др.), международни организации (ООН, Международната организация по миграция, Върховен Комисариат на ООН за бежанците и др.). В много случаи обаче, има голямо разминаване в данните за мигрантите в страната, тъй като различните организации, включват различни категории мигранти в техните бази данни.

I. Данни за броя на имигрантите в Република България

Съществува голяма разлика между официалните доклади и проведени изследвания, която най-често се дължи на факта, че в броя на мигрантите в различните изследвания се включват различни групи чужденци, като не се прави разлика в техния статут.

✓ По данни на ООН (“Trends in Total Migrant Stock: The 2005 Revision”, Population Division of the Department of Economic and Social Division of the UN

¹³ Доклад на БХК „Изследване на правата на мигрантите в България”, м. ноември 2006 г., достъпен на: <http://www.bghelsinki.org/upload/resources/MigrantsRightsReportBG-1.doc>

Secretariat)¹⁴ броят на мигрантите в България през 2005 г. е 104 076, което представлява 1.3 % от общото население на страната (7 726 000). Броят на жените мигрантки, съгласно цитираните данни, е 60 302 (57.9 % от общия брой мигранти), а броят на мъжете мигранти – 43 774 (42.1 % от общия брой мигранти).

✓ Според доклад „Политиките за имиграционен прием на Република България като фактор за снижаване на темповете на демографския срив“¹⁵ на Националния съвет за сътрудничество по етническите и демографски въпроси към Министерски съвет, през 2005 г. статут на постоянно пребиваване у нас са имали 52 586 чужденци, а статут на продължително пребиваване са получили 12 318 чужденци. Относителният дял на чужденците спрямо общото население на България е под 1%.

Посочените данни за броя на мигрантите в България през 2005 г., от два различни източника - доклада на ООН и доклада на Националния съвет за сътрудничество по етнически и демографски въпроси, показват голяма разлика относно броя на мигрантите в Република България.

✓ Данни от Доклад за състоянието на междуетническите отношения и интеркултурния диалог, противодействието на проявите на расизъм и ксенофобия и развитието на демографските процеси в Република България (2008 г.) на дирекция „Етнически и демографски въпроси“ на АМС, сочат че към 31.12.2006 г. чужденците със статут на постоянно пребиваващи в България са 55 653 души, от които 3 146 лица са получили разрешение за пребиваване през същата година.

Най-многобройни са чужденците от Русия (19 216 души), Украйна (4 861), Турция (3 361), Молдова (1 703), Полша (1 564), Сирия (1 690), Китай (1 581), Германия (1 372), Армения (1 142), Република Македония (1115) и др.

През 2006 г. най-много имигранти са получили статут на постоянно пребиваване от Турция (903 души), Русия (454), Украйна (226), Република Македония (213), Китай (165), Армения (131), Молдова (106) и Германия (94). Повече от 1/3 от тези чужденци живеят в София, много са също в Пловдив, Варна и Бургас.

¹⁴ Report „Employment and working conditions of migrant workers – Bulgaria“ (2007): Snezhanka Dimitrova, ISTUR/BILSP, достъпен на: <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn0701038s/bg0701039q.htm>

¹⁵ Доклад „Политиките за имиграционен прием на Република България като фактор за снижаване на темповете на демографския срив“ (2006): Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографски въпроси към МС, достъпен на: http://www.ncedi.government.bg/doklad_demo_2006.htm

✓ В Националната стратегия на Република България по миграция и интеграция (2008 – 2015) са посочени сходни данни за началото на 2007 г. за броя на регистрираните чужденци с разрешено постоянно пребиваване - 55 684 и 14 694 чужденци с разрешено продължително пребиваване. От данните в стратегията не става ясно какъв процент от този брой са чужденците, граждани на трети страни, към които са насочени мерките за интеграция в държавите членки на ЕС.

✓ В някои изследвания на неправителствени организации (например „Изследване на правата на мигрантите в България“ на БХК) се съдържат обстоятелни данни за миграционните тенденции и статистики, които допълват картината за миграционните процеси в България.

В рамките на проект BG EIF 2008/01-05.01 “Имигранти: За всеки има хляб под слънцето” бяха събрани данни от Националния статистически институт (НСИ) относно броя на постоянно пребиваващите чужденци в България. По данни на НСИ от м. юни 2008 г. в страната се провежда анкетно изследване на влизащите и излизащите български и чужди граждани през определени ГКПП.

Данните за броя на чужденците показват, че към 31.12.2008 г. в Република България са регистрирани **66 806 постоянно пребиваващи чужди граждани**, от които:

✓ **59 774 са чужденците с постоянно пребиваване, които са граждани на трети страни (89.47 %);**

✓ **7 032 са чужденците с постоянно пребиваване, които са граждани на държави - членки на ЕС, Норвегия и Конфедерация Швейцария (10.53 %).**

Посочените данни и големия процент на чужденци, които са граждани на трети страни потвърждават необходимостта от разработването и прилагането на държавна политика по миграция и интеграция.

По страни на произход най-голям е броят на постоянно пребиваващите чужди граждани от следните държави (данни за първите десет):

- ✓ Русия – 21 309 (31.90% от общия брой постоянно пребиваващи чужденци)
- ✓ ОНД – 6 386 (9.56 %)
- ✓ Украйна - 5 350 (8.01 %)

- ✓ Македония – 4 375 (6.55 %);
- ✓ Турция – 3 828 (5.73 %)
- ✓ Молдова – 2 203 (3.30 %)
- ✓ Без гражданство – 2 167 (3.24 %)
- ✓ Сирия – 1 945 (2.91 %)
- ✓ Китай – 1 934 (2.89 %)
- ✓ Полша – 1 659 (2.48 %)

През 2008 г. статут на постоянно пребиваване в страната са получили 4 580 граждани, сред които най-много са гражданите на: Македония – 2 229, Турция – 421, Русия – 395, Украйна – 189, Сърбия и Черна гора – 178, Молдова – 173, Китай – 152, Гърция – 99, Армения – 64, Полша – 59.

Към 31.12.2008 г. най-голям брой чужди граждани с постоянно пребиваване живеят в областите (данни за първите десет):

- ✓ София (столица) – 22 879 (34.25 % от общия брой на чужденците с постоянно пребиваване);
- ✓ Пловдив – 5 662 (8.48 %)
- ✓ Варна – 4 607 (6.90 %)
- ✓ Бургас – 3 317 (4.97 %)
- ✓ Благоевград – 3 222 (4.82 %)
- ✓ Стара Загора – 2 134 (3.19 %)
- ✓ Плевен – 2 033 (3.04 %)
- ✓ Русе – 1 933 (2.89 %)
- ✓ Велико Търново – 1 782 (2.67 %)
- ✓ Шумен – 1 714 (2.57 %)

Посочените данни по страни на произход на имигрантите и тяхното териториално разположение на територията на страната са от значение при формиране на местните политики за интеграция на имигранти.

Ясно се очертава тенденцията, че около 50 % от чужденците от трети страни, които имат постоянно пребиваване в България са от Русия, Украйна, Македония и Молдова тоест страни, които са близки до българския народ поради сходство на езика, религия, културни и образователни характеристики.

Изследване на Отворено общество „Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България“ (2009) сочи, че руснаците са сред най-добре приетите етнически групи, добре приети са православните славянски групи – бесарабски българи, македонци и украинци¹⁶.

От гледна точка на териториалното разположение, най-концентрирани имигрантски общности има на територията на София, Варна, Пловдив и Бургас. Анализът на данните от предишни години, показва, че няма промени в териториалното разположение, което позволява мерките за интеграция да бъдат планирани и провеждани в дългосрочен план.

Актуална информация относно броя на чужденците с разрешено продължително пребиваване към 2008 г. не е публично достъпна, поради което не може да бъде направен обобщен извод относно общия брой на чужденците с разрешено продължително и постоянно пребиваване в страната.

В някои от проведените изследвания през последните 5 години, в категорията на имигрантите се разглеждат и чужденците, получили българско гражданство. Необходимо е прецизиране дали следва в статистически данни да се събира информация и за тази категория чужденци, тъй като след придобиване на българско гражданство, те се освобождават от предишното си гражданство.

II. Издадени разрешения за работа

Агенцията по заетостта поддържа статистика относно броя на издадените разрешения за работа на чужденци в България, като информацията се публикува в годишници на Агенцията по заетостта, достъпни в рубриката „Статистики и анализи“ на интернет - страницата на агенцията – <http://www.az.government.bg>

¹⁶ Пампоров, А. (2009): „Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България“, София, Институт „Отворено общество“

Тенденциите относно издадените разрешения за работа показват:

✓ През 2006 г. са издадени общо 1 473 разрешения за работа – с 36 % повече спрямо тези през 2005 г. От тях 769 са командировани, 704 – работещи по трудово правоотношение, главно в областта на енергетиката, комуникациите, строителството. Най-голям брой разрешения са издадени на граждани на Турция – 211, Македония – 165, Украйна – 125, Италия – 98, Германия – 96 и Гърция - 96. Издаването на разрешения за работа е отказано по 149 искания.

✓ През **2007 г.** са издадени разрешения за работа на **1 243 чужденци**, което представлява понижение спрямо 2006 г. Най-много разрешения за работа са издадени на граждани на Турция – 454, Македония – 164, Индия - 110 и на Украйна – 93.

✓ През **2008 г.** са издадени **1 871 разрешения за работа, което е 50 % повече спрямо тези през 2007 г.** От тях нови разрешения за работа са 1457 и 414 с продължен срок. Издаването на разрешения за работа е отказано по 175 искания. Най – голям брой разрешения са издадени на граждани на Турция, работещи по трудово правоотношение главно в областта на енергетиката. По данни на Агенцията по заетостта и през 2008 г. се запазва тенденцията на значително нарастване на исканията за издаване на разрешения за работа, свързани главно с осъществяване на някои от големите проекти, възложени на чуждестранни подизпълнители, като модернизацията на ТЕЦ „Марица Изток 1” и изграждане на пътната мрежа на страната.

✓ **За първите шест месеца на 2009 г. са издадени 812 разрешения за работа**, като най-голям брой разрешения са издадени на граждани на Р.Турция, работещи по трудово правоотношение главно в областта на енергетиката и изграждане на националната пътна мрежа. Запазва се тенденцията на нарастване на исканията за издаване на разрешения за работа, свързано главно с осъществяване на някои от големите проекти, възложени на чуждестранни подизпълнители .

Само за м. **август 2009 г. са издадени 101 бр. разрешения за работа** на чужденци, основно за инфраструктурни обекти (обект „Автомогистрала Люлин” по искане на турското сдружение „МАПА-ДЖЕНГИЗ”; обект ТЕЦ „Марица –Изток 1” по искане на турските „ТИ ДЖИ О - клон България” и „ТЕКНОТЕС - клон България”; обект Белене по искане на „Атомстройекспорт” от Босна и Херцеговина, Македония, Украйна и Русия.

За същия период е регистрирана краткосрочна заетост без разрешение за работа по чл.4, ал.3 от Наредбата за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Р.България на **115 чужденци, като командировани за монтаж на съоръжения по договори за изпълнение.**

През м. декември 2009 г. са направени стъпки за промяна на законодателството относно издаване на разрешения за работа. На заседание на Министерския съвет на 09.12.2009 г. е разгледан проект на Постановление на МС за изменение и допълнение на Наредбата за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Република България, приета с ПМС № 77 от 2002 г. С проекта се предлага въвеждане на мерки за затапяне на контрола в режима за издаване на разрешения за работа, които да действат в условия на криза (до края на 2010 г.).

Една от предложените промени е министърът на труда и социалната политика, след обсъждане в рамките на Националния съвет по трудова миграция, да решава дали да ограничава достъпа на чужденците до определени професии или бранш, когато е налице намаляване на заетостта в страната с повече от 0,5 пункта за съответната икономическа дейност за месеца, предхождащ искането за разрешение за работа.

Основен мотив за предложената промяна е „...голямото напрежение по отношение на работещите работници и служители от трети страни в инфраструктурни обекти, ... целта е да се даде по-голяма възможност на българските работници и служители, които са безработни и които са освободени от работа по време на кризата с предимство да се ползват при наемане на работа ...”¹⁷.

Предложената промяна от МТСП предизвиква сериозни разисквания по време на заседанието на МС. В своите изказвания част от министрите са изразили резерви относно необходимостта от тези законодателни изменения и доколко коментарите за инфраструктурните проекти („На магистрала „Люлин” има 1200 турски работници и 200 български”) отговарят на действителната ситуация или се касае за случаи на нарушения на действащото трудово законодателство. В тази посока е и изказването на

¹⁷ Стенограма от заседанието на Министерския съвет на РБ на 09.12.2009 г., достъпна на:
http://pris.government.bg/prin/document_view.aspx?DocumentID=PU7WUMEDGyMNR9A8rxaopp

министъра на регионалното развитие и благоустройството, който посочва, че „...по отношение на магистрала „Люлин” ...от 1 200 човека в момента работят малко над 300 турски работника. ...техният брой ще бъде намален до 200 човека. Тоест 200 човека, а не 1200 турски работника на магистрала „Тракия”.

С оглед изясняване на фактическата ситуация и доколко предлаганите антикризисни мерки отчитат текущите промени в правната рамка на ЕС, касаеща приема на високо квалифицирани граждани на трети страни, на заседанието на МС е взето решение за отлагане на приемането на постановлението и за допълнително съгласуване с Министерство на външните работи и Министерство на финансите.

Посоченият пример има за цел да покаже честото разминаване между говоренето в общественото пространство и истинското състояние на проблемите. Неточната и необективна информация може да е предпоставка за взимане на необосновани и крайни решения, включително и спрямо имигрантите в България.

III. Изводи

Като цяло данните за имигрантите в България са недостатъчни, тъй като не се поддържа систематична и официално достъпна статистика за броя на различните категории чужденци, а данните, получени от различни изследвания са противоречиви.

Няма съгласуваност в събирането и използването на данни от различните министерства и ведомства, работещи по проблемите на миграцията и интеграцията. Националният статистически институт събира и предоставя данни за миграцията в страната в обема, предоставен от отговорните ведомства.

Няма достатъчно информация относно демографската характеристика на имигрантите в България, което често е причина за големи разлики между официални документи, доклади и изследванията на различни организации.

Друг очертаващ се проблем е факта, че събраната информация не се анализира и използва достатъчно ефективно при планиране и управление на миграционните процеси.

Липсата на актуална статистика, отразяваща динамиката в миграционните процеси, е причина за трудно и противоречиво планиране на мерки и дейности за трудова заетост и интеграция на имигранти от трети страни в Република България.

Профил на имигрантите в България, стереотипи и обществени нагласи

Промените в политиката по миграция и интеграция са тясно свързани с новите предизвикателства, свързани с процесите на присъединяване на Република България към ЕС и превръщането на страната ни в една от външните граници на съюза.

През последните няколко години са приети редица стратегии и документи, в които въпросите за миграцията и интеграция са намерили своето място:

- Национална стратегия на Република България по миграция и интеграция (2008 – 2015 г.) и годишни планове за нейното изпълнение;
- Национална стратегия за демографско развитие на Република България (2006 – 2020) и годишни планове за изпълнение;
- Актуализирана стратегия на Република България по заетостта (2008-2015).

Общото между всички тези документи е в това, че те очертават стратегическите цели и задачи в областта на миграцията и интеграцията, имат теоретичен и пожелателен характер и неясно финансиране. Отчетите за тяхното изпълнение носят информативен характер относно усилията за подобряване на капацитет на администрацията, проведени заседания, създадени работни групи, изготвени документи и участия в обучения, но не съдържат данни какви промени са настъпили в областта на приемането и интеграцията на имигрантите в страната.

Анализът на тези документи и други официални доклади на държавни институции показва, че при мотивиране на необходимостта от съответните мерки, имигрантите присъстват като целева група, но няма никаква информация, относно техния профил (пол, възраст, образование, етническа принадлежност, квалификация, култура и други характеристики).

В приетите национални стратегии няма никаква информация за това кои са най-големите имигрантски общности в страната, съществуват ли специфични проблеми в тяхната интеграция. Организации на имигрантите не са включени в процеса на изработване и прилагане на различните стратегически документи и програми в областта на миграцията и интеграцията и не знаят за тяхното съществуване.

От страна на държавните институции няма редовно отразяване на данните за имигрантите в България, за планираните и изпълнени дейности по прилагането на стратегически документи и програми в областта на миграцията и интеграцията. Няма последователност при отразяване на различните проблеми, свързани с живота и интеграцията на имигрантите в България и какви са предприетите мерки.

Образът на имигрантите, проблемите в интеграционния процес и отношението на българското общество към различните имигрантски общности се очертава в поредица от изследователски проекти на неправителствени организации, проучвания на отделни експерти, научни центрове, институти, които имат важен принос в изучаването на проблемите на имиграцията и интеграцията на имигранти в България.¹⁸

---

¹⁸ **Бележка на автора: Списъкът на изследванията и публикациите не е подреден по важност или приоритет и не претендира за изчерпателност**

1. Доклад на БХК „Изследване на правата на мигрантите в България”, м. ноември 2006 г., достъпен на: <http://www.bghelsinki.org/upload/resources/MigrantsRightsReportBG-1.doc>
2. Кръстева, А. (съст.) (2005) Имиграцията в България, София: IMIR, автори А. Кръстева, А. Желязкова, Е. Анастасова, Е. Мичева, В. Григоров, Д. Димитрова, Д. Каменова
3. Сборник "Последици от членството на България в Европейския съюз върху имиграционните тенденции и политиките за интеграция на имигранти на българския пазар на труда" (2008), София: Институт за икономическа политика, колектив
4. Публикация „Към нова имиграционна политика на България” (2006), София: Фондация „Манфред Вьорнер”, колектив
5. Публикация „Европейско интеркултурно работно място: България” (2006), София: Европейски център за обучение и квалификация, колектив
6. Пампоров, А. (2009): „Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България”, София, Институт „Отворено общество”
7. Желязкова А., Владимирова Ж., Ангелова В., Манчева М. (2008), София: IMIR
8. Изследване „Проблеми на дискриминацията в заетостта, образованието, достъпа до стоки и услуги сред бежанците, имигрантите и другите групи чужденци в България” (2009, София: Институт за маркетинг и социални изследвания (MBMD))

Голяма част от изследователите достигат до едни и същи заключения:

- Република България има нужда от стратегия за управление на миграционните процеси.
- Имигрантите и техните общности са част от българското общество.
- Целенасочена и гъвкава политика в областта на миграцията и интеграцията, отчитаща както националните интереси на България, така и интересите на имигрантските общности, може да се развива само с активното включване на имигрантите във всички етапи – формиране на политиката, изпълнение и мониториране.
- Познаването на профила, традициите и културата на имигрантските общности е от ключово значение при планиране на мерките за интеграция.
- Повечето от имигрантите в България са в трудоспособна възраст.
- Средностатистическият имигрант е високо образован.
- Традиционните общности като руска и арабска се запазват и увеличават с постоянни темпове.
- Китайската общност е сред най-динамично развиващите се в страната.
- Африканската общност е по - слабо представена.
- По-голяма част от имигрантите в България са мъже.

Ето някои щрихи към портретите на няколко имигрантски общности, в изготвянето на които са ползвани данни от сборника „Имиграцията в България” (2005)¹⁹ и информация от други източници:

- **Арабската общност** е една от най-старите общности на чужденци, избрали да живеят в България. Тя има над 40-годишна история в страната. Броят на чужденците от арабски произход е между 10 000 и 17 000 души, сред които и такива, които са сключили брак с български граждани. Арабските имигранти произхождат от различни страни на

¹⁹ Кръстева А. и колектив (2005): „Имиграцията в България”, София, Международен център за изследване на малцинствата и културните взаимодействия

Близкия и Среден Изток. Най-голяма е сирийската общност. Значителен е броят на имигрантите от Ливан и Ирак. Основна част от тях се занимават с търговия на дребно - хранителни стоки, дрехи, ресторантьорство, автосервизи, продажба на авточасти, на бяла и черна техника и др. Голяма част от арабските имигранти имат свои землячески организации, както и дружества с културна насоченост.

- Най-голямата група имигранти (граждани на трети страни), които работят в Република България с разрешение от Агенцията по заетостта, са **граждани на Република Турция**. За първите 8 месеца на 2009 г. са издадени 688 разрешения работа на турски граждани, основно в областта на енергетиката и изграждане на националната пътна мрежа.

- В България са регистрирани над 4652 фирми с участие на руски капитали и 396 представителства на руски компании. Част от **руснаците**, работещи в България са висококвалифицирани специалисти в областта на атомната енергетика. За първите 6 месеца на 2009 г. са издадени разрешения за работа на около 200 руски граждани, повечето за дейности по строителството на АЕЦ „Белене”. Практически руските граждани се интегрират сравнително бързо в страната поради културни, езикови и исторически специфики.

- **Китайците** са сред най-новите имигранти в България. Китайците в страната са около 3 000, като най-много от тях могат да бъдат видени в София, в търговския комплекс “Илиянци”. Китайците в България са известни с китайските ресторанти, с малките магазинчета. Само в София има около 90 китайски ресторанта. В България са регистрирани около 260 китайски фирми, в които се откриват работни места и се наемат българи. Китайските методи за лечение и природни продукти са популярни и търсени в цял свят.

Имигрантските общности не са представени видимо в общественото пространство, като една от причините за това е, че повечето общности нямат стремеж за започване на публичен дебат²⁰.

Тези заключения се подкрепят и от проведения в рамките на проекта медиен анализ. В нито една публикация през периода м. декември 2008 г. – м. ноември 2009 г.

²⁰ Кръстева А. и колектив (2005): „Имиграцията в България”, София, Международен център за изследване на малцинствата и културните взаимодействия

няма информация за конкретна имигрантска общност в България, няма интервюта с представители на имигрантски общности. По-голяма част от публикациите носят информация какво се случва в областта на имиграцията и интеграцията в европейските страни, но не и в България.

Проучването на данните от медийния анализ и публикувани изследвания показват една характерна особеност за България – проблемите на имигрантите и имиграционната политика като цяло не са във фокуса на политическите партии в страната, за разлика от повечето европейски страни, в които тази тема е в центъра на предизборните борби и ежедневните дебати. От една страна това може да бъде възприето като сигнал за омаловажаване на тези въпроси и тяхното значение за българското общество, поради факта, че броя на имигрантите все още е твърде малък. От друга страна политиките нямат интерес към имигрантските общности, тъй като имигрантите от трети страни в България нямат избирателни права и не могат да участват в избори за държавни и местни органи, в национални и местни референдуми, както и да участват в създаването и да членуват в политически партии.

Изключение от тази тенденция правят партиите и медиите с националистически характер, което се потвърждава от данните от медийния анализ.

Проведените изследвания през последните години показват диференциация в отношението на българските граждани към различните групи чужденци. Проучвания сочат, че по-добре приети са гражданите на държави-членки от ЕС, докато към имигранти от трети държави има недобро, скептично или отрицателно отношение, свързано основно с непознаване на техния статут, права и задължения в България и с насадените “мними” митове и заплахи

Проучване на „ББСС Галъп интернешънъл“ (2008) сочи, че в сравнение с 2006 г. българите са станали по-отворени към чужденците като цяло, но имат специфично отношение към определени групи:

- най-добре приетата група чужденци са студентите и учащите в България;
- втората най-харесвана група чужденци са хората, създали семейства с български граждани;
- по отрицателно отношение има към групата на чужденците, търсещи работа в

България, което е свързано с опасения от конкуренция и страх от загуба на работа;

- отношението на българите към бизнесмените е по-скоро положително, тъй като се свързва с икономически дейности, работни места и капитали;

- от различните националности чужденци най-добре приети са гражданите на Европейския съюз, както и чужденците с български произход.

Образът на имигрантите и обществените нагласи към тях много ярко се открояват в изследване на Институт „Отворено общество“ на тема „Социални дистанции и етнически стереотипи за малцинствата в България“ (2008). Направените изводи много точно дефинират границата между приемането и неприемането на отделните имигрантски общности, социалните дистанции и съществуващи предразсъдъци.

Данните от изследването сочат, че най-малка социална дистанция, се наблюдава по отношение на гражданите на Европейския съюз и имигрантите от Русия, Македония и бесарабски българи. **Най-големи социални дистанции се наблюдават спрямо арабската и африкански имигрантски общности.**

Резултатите показват, че в българското общество съществуват:

- расови предразсъдъци, които могат да затруднят интеграцията на новите имигрантски общности с африкански или азиатски произход;

- религиозни предразсъдъци, които могат да затруднят интеграцията на новите имигрантски мюсюлмански общности.

Изводи относно обществените нагласи към имигрантите и бежанците в България и какви трудности съществуват в тяхната интеграция са представени в изследването „Проблеми на дискриминацията в заетостта, образованието, достъпа до стоки и услуги сред бежанците, имигрантите и другите групи чужденци в България“ на Института за маркетинг и социални изследвания (MBMD)²¹, възложено от Комисията за защита от дискриминация. Данните от изследването, проведено през м. юли 2009 г. сред 821 бежанци, имигранти и други чужденци, сочат:

²¹ Достъпно на: http://mbmd.net/Resources/Files/Komisia%20po%20diskriminacia_180909.pdf

- ✓ оценката на респондентите за отношението на българите към чужденците на работното им място е много добра;
- ✓ най-често срещаните проблеми при търсене на работа са свързани с: незнание или лошо владение на български език, непризнаване на дипломите и квалификацията; възрастова бариера;
- ✓ най-често срещаните проблеми при получаване на здравни услуги са: езиковата бариера и неинформираността на лекарите относно здравното осигуряване на бежанците и чужденците в България;
- ✓ най-често различното отношение към бежанците и чужденците се изразява в трудности при комуникирането, поради езикова бариера, недоверие, омраза и страх от арабския свят;
- ✓ ситуациите, в които най-често се среща различно отношение са: ежедневиите контакти със съседите, със служители в държавни институции и общини, хората по улицата;
- ✓ най-рядко различно отношение се усеща в контактите с колеги;
- ✓ националности, към които отношението е по-добро, в сравнение с останалите – европейци (53 %) и руснаци (11 %);
- ✓ националности, към които отношението е по-лошо в сравнение с останалите – араби (41%) и турци (24 %);
- ✓ фактори, които оказват влияние за негативното отношение към чужденците: цвят на кожата; държава, от която идва; познанията по български език; езикът, който говори чужденецът; начин на живот; обичаи, нрави, култура; материално положение; образование.

Цитираните проучвания са ориентир относно необходимостта от специфични мерки за интеграция на представители на различните имигрантски общности в страната. Изводите от тях следва да бъдат проучвани и взети под внимание при разработването на политиката на Република България по миграция и интеграция.

**ОБЩИ ИЗВОДИ ОТ СЪПОСТАВИТЕЛНИЯ АНАЛИЗ МЕЖДУ АКТУАЛНИТЕ ДАННИ
ЗА ИМИГРАНТИТЕ В ПУБЛИКУВАНИ ДОКЛАДИ И СТАТИСТИЧЕСКИ ПРОУЧВАНИЯ
ОТНОСНО ПРОФИЛА НА ИМИГРАНТИТЕ В БЪЛГАРИЯ СЪС СТЕРЕОТИПНИЯ
ОБРАЗ НА ИМИГРАНТИТЕ В БЪЛГАРИЯ**

1. В българското законодателство няма определение на термините „имигрант” и „гражданин на трета страна”, което води до объркване и смесване на понятията.
2. Не се прави разлика между термините “чужденец с постоянно пребиваване”, “чужденец с продължително пребиваване”, “бежанец”, “гражданин на трета страна”, “гражданин на държава-членка на ЕС”, и каква е разликата в правата и задълженията на тези категории чужденци.
3. Използването на различни термини в нормативната уредба, в официалните стратегически документи и планове, в изследвания и в медиите поражда объркване и разлики при отразяване на дадено събитие, новина или при представяне на проблемите на различните групи в общественото пространство.
4. Няма достатъчно публично достъпна и актуална информация относно броя и демографската характеристика на имигрантите в България, което често е причина за големи разлики между официални документи, доклади и изследвания на различни организации.
5. Липсата на актуална статистика, отразяваща динамиката в миграционните процеси, е причина за трудно и противоречиво планиране на мерки и дейности за трудова заетост и интеграция на имигранти от трети страни в Република България.
6. В голяма част от официалните стратегически документи и доклади, както и в по-голяма част от материалите в медиите, няма ясно очертан образ на имигранта и имигрантските общности в България, отразяващ специфичните особености, свързани с тяхната националност, етнически произход, култура,

език, образование и трудова заетост.

7. Образът на имигранта, неговият живот, успехи и трудности в българското общество най-често се очертава в различни изследователски проекти на научни институции, неправителствени организации и изследователи или в отделни статии и предавания в медиите.
8. Събраната информация, изводи и направени предложения от изследвания и доклади по различни европейски проекти и програми не намират отражение при планирането на мерки и дейности за интеграция на имигрантите и в изготвянето на промени на законодателството.
9. От страна на държавните институции няма редовно отразяване на данните за имигрантите в България, за планираните и изпълнени дейности по прилагането им в областта на миграцията и интеграцията.
10. Отчетите на дейностите по различни стратегии и програми, в които е залегнала като приоритет имиграционната политика, отразяват най-вече дейността на институциите, но не носят информация относно самите имигранти, имигрантските общности, тяхната интеграция в българското общество и настъпилите промени.
11. Статиите, интервютата и журналистическите разследвания имат по-скоро инцидентен характер и са свързани с отразяване на пресконференции, семинари, обучения и други събития.
12. Няма последователност при отразяване на различните проблеми, свързани с живота и интеграцията на имигрантите в България и какви са предприетите мерки.
13. От гледна точка на медиите, интерес представляват основно данни за броя на имигрантите, които са получили разрешение за работа или за броя на незаконно пребиваващите чужденци.
14. Въпросите за миграцията и интеграцията не са в дневния ред на политиците в България, което може да се интерпретира по различен начин. От една страна това може да се приеме като сигнал за омаловажаване на тези въпроси и тяхното значение за българското общество, а от друга, че тези

въпроси не представляват приоритет поради неголемия брой имигранти в страната.

15. Анализът показва, че последователна политика против имигрантите водят единствено политици, партии и медии с националистическа ориентация. Техният глас се чува в обществото, формира определени враждебни нагласи и подтиква към расизъм, ксенофобия и дискриминация към представители на имигрантските общности.
16. Нараства диференциацията в отношението на българските граждани към различните групи чужденци. Проучванията показват, че по-добре приети са гражданите на държави-членки от ЕС, докато към имигранти от трети държави има недобро, скептично или отрицателно отношение, свързано основно с непознаване на техния статут, с техните права и задължения в България и с насадените “мними” митове и заплахи.
17. Българските граждани не познават добре различните имигрантски общности, техния принос в България, култура и традиции.
18. Гласът на имигрантите не се чува в обществото и в медийното пространство.
19. Отделните имигранти и техните организации нямат реално участие във формирането на политиката, в планирането и изпълнението на мерки и дейности в областта на миграцията и интеграцията.